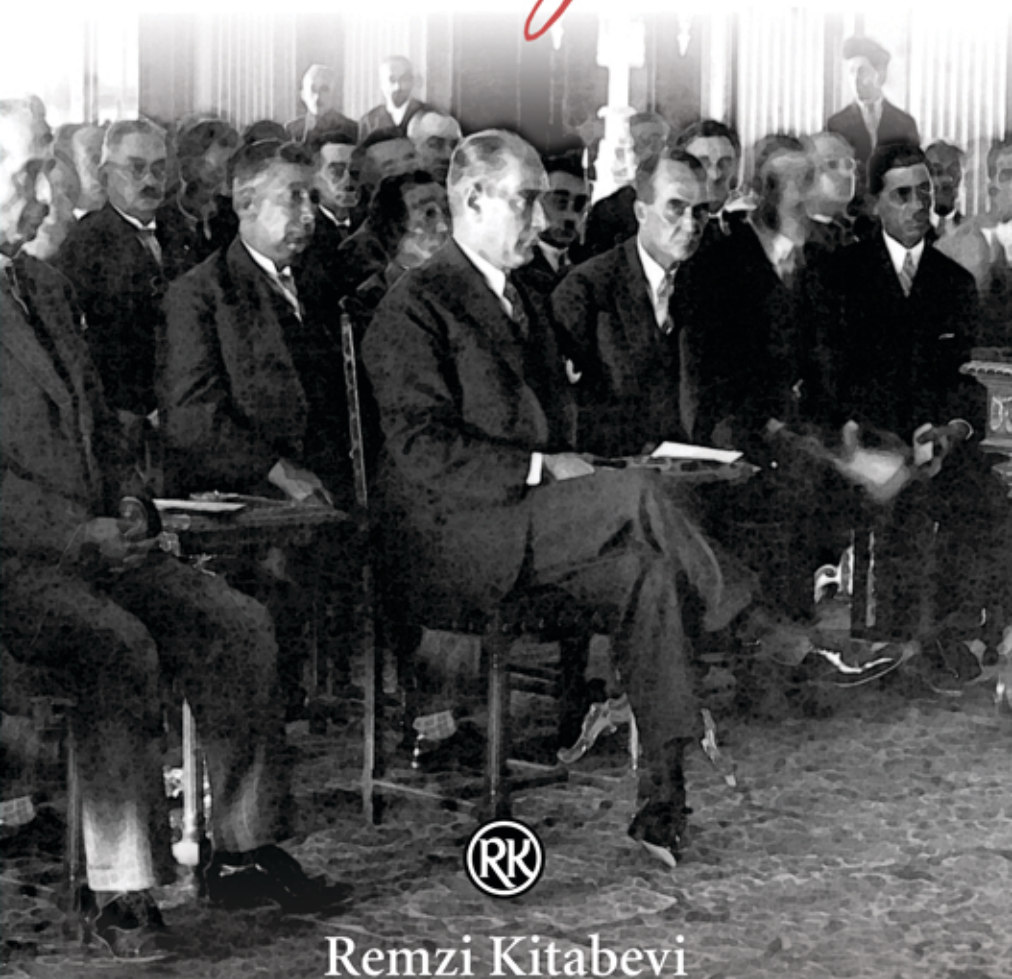

HIFZI TOPUZ

Devrim Yılları

Remzi Kitabevi

Hıfzı Topuz'un Öteki Kitapları:

Roman

Meyyâle (1998), *Taif'te Ölüm* (1999), *Paris'te Son Osmanlılar* (1999), *Hatice Sultan* (2000), *Gazi ve Fikriye* (2001), *Çamlıca'nın Üç Güllü* (2002), *Tavcan* (2005), *Başın Öne Eğilmesin [Sabahattin Ali'nin Romanı]* (2006 – 36. Orhan Kemal Roman Armağanı), *Özgürlüğe Kurşun* (2007), *Kara Çılgılık [Lumumba'nın Romanı]* (2008 – Afrika Barış ve Dostluk Ödülü), *Abdülmecit* (2009), *Hava Kurşun Gibi Ağır [Nâzım Hikmet'in Romanı]* (2011), *Elbet Sabah Olacaktır [Tevfik Fikret'in Romanı]* (2012), *Vatanı Sattık Bir Pula [Namık Kemal'in Romanı]* (2013), *Çılgın ve Özgür [Neyzen Tevfik'in Romanı]* (2014), *Paris'te Bir Türk Ressam [Fikret Muallâ'nın Romanı]* (2014).

İnceleme-Araştırma

L'information Internationale dans la Presse Turque (Strasbourg, 1961), *Basın Sözlüğü* (1968), *Kara Afrika* (1970), *Caricature et Société* (Paris, 1974), *Uluslararası İletişim* (1985), *İletişimde Karikatür ve Toplum* (1985), *Lumumba* (1987), *Kara Afrika'da İletişim* (1987), *Journalist: Status, Rights and Responsibilities* (Prag, 1989), *Basında Tekelleşmeler* (1989), *Yarının Radyo-TV Düzeni* (1990), *Siyasal Reklamcılık* (1991), *Dünya Karikatür Tarihi* (1997), *Dünyada ve Türkiye'de Kültür Politikaları* (1998), *Türk Basın Tarihi* (1973, 1996, 2003), *Kara Afrika Sanatı* (2016), *Şanlı Kanlı Yıllar* (2017).

Anı

Eski Dostlar (2000), *Elveda Afrika, Hoşça Kal Paris* (2005), *Fikret Muallâ* (2005), *Paris '68: Bir Devrim Denemesi* (2008), *Nişantaşı Anıları* (2009), *Bana Atatürk'ü Anlattılar* (2010), *Gülümseyen Anılar* (2011), *Gizli Aşklar* (2015), *Atatürk Sesleniyor* (2016), *Bir Zamanlar Nişantaşı'nda* (2017)

Söyleşi

Ardından Yıllar Geçti (Öner Ciravoğlu ile, 2013).

Başlıca Ödülleri:

Sertel Demokrasi Ödülü (1998), Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Özgürlüğü Ödülü (2003), Lions Kulüpleri Federasyonu Atatürk Barış Ödülü (2004), Osmangazi Üniversitesi Onursal Doktora Ödülü (2005), Orhan Kemal Roman Armağanı (2007), Uluslararası İletişim Araştırmaları Birliği 50. Yıl Ödülü (Paris, Unesco, 2007), Aydınlanma Onur Ödülü (2012-Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği), Lubumbashi İletişim Fakültesi Onursal Doktora Unvanı (2013), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kültür Hizmeti Onur Ödülü (2014), Galatasaraylılar Derneği Onur Ödülü (2014), Aydın Üniversitesi Afrika Dostları Ödülü (2016), Şişli Belediyesi Kitap Haftası Ödülü (2017), Ömür Boyu Basın Başarı Ödülü (Büyükçekmece Belediyesi, 2017).

HIFZI TOPUZ

Devrim Yılları

Remzi Kitabevi

DEVRİM YILLARI / Hıfzı Topuz

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılmaz.

Editör: Neclâ Feroğlu

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-0990-4

BİRİNCİ BASIM: Temmuz 2004

ON İKİNCİ BASIM: Ağustos 2017

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul
Tel (212) 629 4783

İçindekiler

I - Sarayburnu'nda Bir Gece	7
II - Ankara'da Coşkulu Günler	57
III - Ayrılıklar	140
IV - “Biz Bu Ülkeyi Hacılar, Hocalara Bırakmayacağız!”	210
V - “Burası Milletin Sofrasıdır!”	258

I

Sarayburnu'nda Bir Gece

8 Ağustos 1928 Perşembe günü *Halkın Sözü* gazetesi sahibi ve başyazarı Samim Rıza tam yazısını yazmaya oturduğu sırada, İstanbul Valisi Muhittin Bey'in kendisini telefonla aradığını söylediler. Vali'nin durup dururken kendisini araması olağan bir şey değildi. Muhittin Bey Samim Rıza'yı, Halk Partisi'nin o akşam Gülhane Parkı'nda düzenlediği bir şenliğe davet ediyor ve mutlaka katılmasını istiyordu.

Samim Rıza böyle bir daveti biraz yadırgadı. Telefonda İstanbul'un yeni valisine;

— Vallahi Muhittin Beyefendi, ben bu tür eğlence gecelerine pek meraklı değilimdir. Ama emrederseniz geleyim. Bu davetinizin özel bir nedeni var mı acaba, diye sordu.

Vali Bey;

— Evet efendim, diye karşılık verdi. Gazi Hazretleri geceyi şereflendirecekler, bütün başyazarların ve ünlü yazarların hazır bulunmalarını istediler.

— Anlıyorum Vali Bey, bu durumda nasıl gelmem. Gazi Hazretleri'yle buluşmak benim için büyük bir mutluluk olur. Başka arkadaşlara da haber verdiniz mi?

— Vereceğim efendim. Yunus Nadi Beyefendi'ye söyledim; zaten haberi varmış. *Akşam*'dan Necmettin Bey'e bildirdim, çok sevindi. *Vakit*'ten Asım Bey'i, *Milliyet*'ten de Mahmut Bey'i arayacağım. Belki Paşa Hazretleri kendilerine bilgi vermişlerdir, ama ben yine her birini teker teker aramak zorundayım.

— Başka kimleri çağırdığınızı öğrenebilir miyim?

— Elbette efendim. Ahmet Rasim, Celâl Sahir (Erozan), Fazıl

Ahmet (Aykaç) ve Ahmet Cevat (Emre) beylere haber verdim; çok sevindiler.

— Vali Bey, bu söylediğiniz kişiler hep Lâtin alfabesiyle yakından ilgilenen dostlarımız. Demek ki Paşa Hazretleri bu konuda bir şeyler açıklamaya hazırlanıyorlar.

— Ben de öyle sanıyorum Samim Beyefendi. Bu konu kaç haftadır gündemde.

— Bu çok önemli bir konu Muhittin Bey. Hepimiz Paşa Hazretleri'nin izindeyiz. İnşallah konu gündeme gelir de bütün tutucuların sesi kesilir artık.

— İnşallah efendim.

— Pekâlâ, öyleyse görüşmek üzere.

Samim Rıza heyecandan yerinde duramıyordu. Hemen telefona sarılarak *Cumhuriyet*'in sahibi Yunus Nadi Bey'i aradı, ama bulamadı. Yunus Bey'in Dolmabahçe Sarayı'nda olduğunu öğrendi. Bunun üzerine *Akşam*'ın başyazarı Necmettin Bey'i aradı, ama ne mümkün, hatlar dolu. Santral memuru *Akşam* gazetesinin iki hattının da dolu olduğunu söyledi. Ankara'dan haber yazdırılıyordu. Kesip araya girmek asla söz konusu olamazdı.

Samim Rıza odacıyla Necmettin Bey'e haber göndermekten başka çare bulamadı. İki gazete zaten Acı Musluk Sokağı'nda birbirine komşu gibiydi. Samim, odacıya;

— Git bak, dedi, Necmettin Bey yerinde mi? Oradaysa kendisine hemen geleceğimi bildir.

Üç-beş dakika sonra odacı döndü.

— Beyefendi, dedi, Necmettin Bey sizi bekliyor. O da zaten sizi arayacakmış.

Az sonra iki eski arkadaş *Akşam*'ın idarehanesinde kucaklaştılar. Dostlukları çok eskiye dayanıyordu. Necmettin Bey'in babası Sadık Bey ile Samim'in babası Rıza Paşa bir zamanlar aynı bakanlıkta çalışmışlardı. Çok sevişirlerdi. Necmettin Bey Galatasaray'ı bitirdikten sonra sosyoloji eğitimi için Lyon'a gitmişti, Samim de hukuk okumak için Paris'e. Zaman zaman bir

yerlerde buluşurlardı. 1914'te savaş patlayınca ikisi de yurda döndü. Necmettin Bey üniversitede, Ziya Gökalp'in yanında sosyoloji kürsüsüne geçti. Samim de kardeşiyle birlikte *Halkın Sözü* gazetesini çıkardı.

1918'de savaş sona erince Necmettin Bey üniversiteyi bırakarak kendini gazeteciliğe verdi. Kâzım Şinasi ve Ali Naci beylerle birlikte *Akşam*'ı yayınladılar. Bir süre sonra Falih Rıfkı da onlara katıldı.

Samim Rıza;

— Necmettin, diye söze başladı, Muhittin Bey sana da haber vermiştir herhalde, bu akşam Gülhane Parkı'nda büyük şenlik varmış. Senin kulağın deliktir, Paşa Hazretleri mutlaka bir şeyler patlatacakmış gibi geliyor bana. Ne dersin, Arap harflerine ve da mı ediyoruz?

— Bence öyle. Paşa kaç zamandır bununla meşguldü. Eh, sırası geldi artık. Bu, eşsiz bir devrim olacak. Öyle değil mi? Bak, üç ay önce Meclis, rakamları değiştiren yasa'yı onayladı, hiç kimse'nin gıkı çıkmadı. Neydi o Arapça sayılar? Hepsinden kurtulduk, dünyaya ayak uydurduk.

— Evet Necmettin, bu, Arap etkisiyle savaşımızda ilk başarımız oldu. Şimdi sıra geldi Arap harflerinden kurtulmaya. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde geçen mayıs ayında kurulan bir komisyonun bu konuda çok olumlu sonuçlara vardığını biliyorsun değil mi?

— Az çok biliyorum. Bu benim işim değil ama uzaktan izledim. O komisyonda; bizim Falih Rıfkı, Fazıl Ahmet, Ruşen Eşref, Giritli Ahmet Cevat, Yakup Kadri, Ahmet Rasim ağabeyimiz, ünlü şairimiz Celâl Sahir, İbrahim Necmi (Dilmen) vardı. Ha, bak, unutuyordum. Emin (Erişirgil), Mehmet İhsan (Sungu), Avni (Başman), İsmail Hikmet (Ertaylan).

— Ne yaptılar, biliyor musun Necmettin? Onları da ben anlatayım. Avrupa ülkelerinde kullanılan tüm Lâtin kökenli alfabelerdeki harfleri alıp incelediler. Biliyorsun, Lâtin alfabesi yalnız Fransız, İngiliz, Alman alfabeleri demek değil. İsveç, Fin, Macar,

Çek, Hırvat, Arnavut alfabeleri de var. Arkadaşlarımız bunların hepsini inceledikten sonra bir alfabe raporu hazırladılar. Gazi Hazretleri'nin de bu raporu beğendiğini duydum.

— Peki Samim, bundan önce bizde hiç yeni alfabe arayışları olmadı mı?

— Olmaz olur mu, Tanzimat'tan beri büyük birtakım girişimler olmuş. Amaç Arap harflerini Türk diline uydurarak yeni biçimler bulmakmış, yoksa Lâtin alfabesinin kabulü değil.

Ne var ki, bunlardan uzun bir süre sonra, İkinci Meşrutiyet döneminde, yani 1908'den sonra Hüseyin Cahit (Yalçın), Dr. Abdullah Cevdet, gazeteci Celâl Nuri (İleri) ve Kılıçzade Hakkı Bey Lâtin harflerini savunmuşlar, ama bu iş tutmamış.

— Samim, doğru söylüyorsun, ama ben sana şunu anımsatmak isterim. Hüseyin Cahit, Ocak 1910'da *Tanin*'de bugün kullanmakta olduğumuz harflerin Türklük ve Müslümanlıkla hiç ilgisi olmadığını; Türklerin, Müslüman olduktan sonra, kendi harflerini bırakıp Arap harflerini kabul ettiklerini, yüzyıllar sonra Arnavutların Lâtin harflerine döndüklerini, bizim de Lâtin harflerini kabul etmemiz gerektiğini yazmıştı.

— Lâtin harflerinin 1923'te İzmir'de toplanan İktisat Kongresi'nde de gündeme geldiğini anımsıyorum.

— O kongre şubat ortalarında İzmir'de toplanmış, başkanlığına da Kâzım (Karabekir) Paşa seçilmişti. Kongrenin amacı hükümetin ekonomi politikalarına yön verecek önlemleri ortaya çıkarmaktı.

— Binden fazla temsilci katıldı o kongreye. Ne var ki devletçilik ve toprak reformu gibi konular yeterli ölçüde ele alınmadı. İşçiler ve köylüler de o toplantılarda seslerini duyuramadılar. Zaten daha cumhuriyet de ilan edilmemişti. Lâtin harfleri bu kongrede gündeme alındı. İzmir'den üç delege, bu konuda kongre başkanlığına bir önerge verdi ve Lâtin alfabesinin kabulünü istedi. Kâzım Paşa bu önergeyi görünce deliye döndü ve onu gündeme almadı, okumadı bile. Bazı arkadaşlarımız Paşa'dan bu konuda bilgi istedi; Paşa şöyle dedi: "Bırakalım bunları, böyle dü-

şünceler içimize girmesin. Sonra büsbütün sağır ve dilsiz oluruz. Bütün İslâm âlemi üzerimize saldırır. Birbirimizi yeriz...”

— Hiç duymamıştım. Paşa’ya bakın, neler söylemiş...

— Ya, anlıyor musun şimdi Kâzım Paşa’nın tutuculuğunu.

— Biliyor musun, kongreden bir yıl sonra da 1924’te Şükrü (Saracoğlu) Bey, “Arap harfleri Türk dilini yazmaya elverişli değildir,” demişti de ona az mı saldırmışlardı o yüzden!

— Evet evet, öyle oldu. İki yıl önce de siz *Akşam*’da büyük bir anket yayınlamıştınız. Necmettin Sadak;

— Evet, dedi, baktım ki bu konu nasıl olsa gündeme gelecek. Gazi Paşa’ya Lâtin alfabesi konusunda geniş çapta bir anket hakkında düşüncelerini sordum. “Çok iyi olur,” dedi, “kamuoyunu yoklamış oluruz.” Bunun üzerine konuyu yazı işleri müdürü Enis Tahsin’e açtım. O da çok olumlu karşıladı. Arkadaşlarımız birçok kişiyle konuştular. Halit Ziya (Uşaklıgil), Ali Canip (Yöntem), Ali Ekrem (Bolayır), İbrahim Alaeddin (Gövsâ), Necip Asım (Yazıksız), Hüseyin Suat (Yalçın), Velet Çelebi (İzbudak), Avram Galanti, Muallim Cevdet ve Halil Nimetullah (Öztürk) Lâtin alfabesine karşı çıktılar. Zeki Velidi (Togan) ve Fuat Köprülü de Arap harflerini savundular.

— Peki, kimler Lâtin alfabesinden yana oldu?

— Yunus Nadi, Falih Rıfkı (Atay), Celâl Nuri (İleri), Abdullah Cevdet ve Hüseyin Cahit (Yalçın). Yunus Nadi, “Evet,” dedi, “ben baştan beri Lâtin harflerinden yanayım. Ama bu iş nasıl gerçekleşir, nasıl uygulanır, onu bilemem. Konu çok önemli.”

— Peki şimdi ne olacak?

— Ne olacağını bu akşam göreceğiz.

Samim Rıza Necmettin Bey’in yanından ayrıldıktan sonra gazetesine döndü. Ertesi gün için alelacele bir yazı yazması gerekiyordu. Hemen masasının başına geçerek şu yazıyı yazdı:

“Çok sevgili okuyucular,

“Siz bu yazıyı okuduğunuzda, Türk devriminin en önemli kararlarından biri alınmış olacaktır.

Evet, Arap alfabesine veda ediyoruz. Bunun ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu çok kısa zamanda milletçe anlayacağız. Halkımız artık kara cahillikten kurtulacak ve birkaç ay içinde herkes Lâtin harfleriyle okuyup yazmayı öğrenecektir. Ulu Gazimiz bizi yeni alfabeyle nurlu ufuklara götürecektir. Kendisini milletçe şimdiden alkışlıyoruz.”

Samim Rıza yazısını dizgiye verdikten sonra giysi değiştirmek için Nişantaşı’ndaki konağına gitti. Kocasının bu kadar gecikmiş olmasından dolayı eşi Cemile Hanım biraz gerilmişti. Gelir gelmez kocasına;

— Samim, dedi, bu saatlere kadar nerede kaldın? Seni ne kadar merak edeceğimi hiç düşünmedin mi? Beni öldürdün. Sen koca bir sadistsin.

Samim Rıza;

— Dur, Cemile’ciğim, anlatacağım. Olay çok önemli, biraz sabırlı ol, diye karısını yanaklarından öptü. Sonra da anlatmaya başladı.

Cemile Hanım hiç bunları duyup algılayacak halde değildi. O, kocasının mutlaka çapkınlık yüzünden bu kadar gecikmiş olduğunu, kendisini aldattığı kanısındaydı.

Bu nedenle Samim ne derse desin, sözleri kayaya çarpmış gibi geri geliyordu.

Cemile Hanım, Cezayir-i Bahr-ı Sefit (Akdeniz Adaları) Valisi Çerkez Hüseyin Paşa’nın küçük kızıydı. Annesi de sarayda yetişmiş bir Çerkez güzeliydi. Cemile köşklerde, konaklarda, yalılarda Alman dadıların elinde büyütülmüş ve Almanca’yı ana dili gibi öğrenmişti. Alman hayranıydı. Bir süre de piyano dersi almıştı. Onun için dünyada Alman müziğinden başka müzik yoktu. Alman müziği olsun da, ne olursa olsun. Beethoven, Wagner, Bach, Brahms... Ne varsa onlarda vardı.

Cemile bir süre de operaya merak sarmış ve bazı parçaları ezberlemişti. Konakta yalnız olduğu zamanlar yüksek sesle bunları söylerdi. Ama sesinin güzel olmadığını bildiği için başkaları-

nın yanında söylemeye çekinirdi. Yakınları kendisine “Kibarlık Budalası” derlerdi. Bir şeye kızdığı zaman canavar kesilirdi. Hızını alamayıp Almanca küfürler eder, yüzü mosmor olurdu.

Cemile uzun boylu, siyah uzun saçlı, sert bakışlıydı. İnce, uzun bacaklarıyla da her zaman çok övünürdü.

Samim Rıza Paris’te ne kızlar tanımıştı. Oralarda neler yaşamamıştı ki. Zaman zaman o günleri anımsadıkça, “Aah, ah,” diyordu, “ben ne budalalık ettim!” Yine de Cemile’yi çok beğenir ve sayardı.

Samim Rıza Cemile Hanım’a;

— Sen de bu akşam Gülhane Parkı’na gelmek ister misin, diye sordu.

— Elbette isterim. Yok, sen gidecektin de, ben evde kalacaktım... Geçti o günler Samim’ciğim. Şimdi artık eşitlik var. Sen nereye, ben oraya. Ayrıca yalnız gitmeye kalkarsan, Gazi Paşa seni öyle bir benzetir ki...

— Tabii Cemile’ciğim, elbette birlikte gideceğiz. Hemen hazırlan bakalım.

Samim Rıza, eşi Cemile Hanım’la birlikte akşam saat dokuz sularında Gülhane Parkı’na geldiği zaman parkın tıklım tıklım dolu olduğunu gördü. Bahçenin bir başında caz çalıyordu. Sahnede de Mısırlı bir kadın, cazın sustuğu zamanlarda şarkılar söylüyordu.

Sahnenin önünde masalar ayrılmıştı, gözde davetliler oraya alınıyordu. Samim Rıza ve eşi, özel konuklara ayrılan masaların birinde dostlarını görünce yanlarına oturdular.

Saat ona doğru bir alkıştı koptu, Gazi Paşa geliyordu. Halk kendisini ayakta coşkuyla alkışlıyor, o da halkın arasında, gülümseyen bir yüzle onları selâmlayarak ilerliyordu. Yanında Falih Rıfkı, Şükrü Kaya ve Salih Bozok gibi yakınları vardı. Gazi’ye sahenin hemen yanında, yüksek bir yerde büyük bir masa hazırlanmıştı. Paşa hiç bitmeyen alkışlar ve “Yaşa, varol,” sesleri arasında masasının olduğu yere geldi ve halkı bir kez daha selâmlayarak yerine oturdu.

Gazi Paşa ön masalarda oturan gazeteci ve yazarları görünce onları da gülümseyerek ve teker teker adlarını söyleyerek selâmladı.

Caz susmuş ve bütün bahçeyi bir sessizlik kaplamıştı. Herkes sanki Paşa'dan bir emir, bir işaret bekliyor gibiydi. Gazi Paşa bunu sezmekte gecikmeden Vali Muhittin Bey'e;

— Beyefendi, dedi, lütfen söyleyin, herkes eğlenmeye devam etsin.

Vali bunun üzerine caza, eliyle devam edin işareti yaptı. Cazcılar da hemen bir “fokstrot”la bahçeyi gümbür gümbür inletmeye başladılar. Çiftler piste fırladı. Yer yerinden oynuyordu sanki.

Paşa çok keyifliydi. Masadaki kadınlara iltifatlar yağıdırıyor, herkesle şakalaşıyordu.

Bir süre sonra caz sustu ve gecenin sürpriz yıldızı olan diğer Mısırlı şarkıcı Münire-tül Mehdiye Hanım alkışlar arasında sahneye çıktı. Mehdiye Hanım 35 yaşlarındaydı. Bir yıl önce Türkiye'ye gelmiş ve operetlerde şarkılar söylemişti. Olağanüstü güzel bir sesi vardı. Gazi'ye olan hayranlığını her fırsatta açıklamaktan çekinmiyordu. Gazi için Arapça sözlerle bir şarkı yazmış ve bestelemişti. Mehdiye Hanım şarkıya başlamadan önce Arapça bir konuşma yaparak şöyle dedi:

— Ey yüce Gazi Hazretleri, bu gece sizi görme mutluluğuna ve onuruna eriştim. Huzurunuzda şarkı söylemek bahtiyarlığına eriştim ve heyecanımı nasıl anlatacağımı bilemiyorum...

Uzun alkışlarla biten bu sözlerden sonra Mehdiye Hanım Arapça şarkılar okumaya başladı. Bunlar hep hüznü, alaturka şarkılardı. Gazi Paşa'nın bu havalardan sıkılmış olduğu yüzünden belli oluyordu. Şarkılar sona erince halk Mehdiye Hanım'ı coşkuyla alkışlıyor, ama Gazi hiç bu alkışlara katılmıyordu. Alkışlar kesilince Gazi Paşa mikrofonu getirtti, ayağa kalktı. Kendisini ayakta, elinde mikrofonla görenler neler söyleyeceğini merak ettiler. Paşa şöyle dedi:

— Sevgili İstanbul halkı, bu gece, güzel bir tesadüf eseri ola-

rak Doğu'nun seçkin iki musiki heyetini dinledim. Sahneyi süsleyen Münire-tül Mehdiye Hanım, özellikle sanatında çok başarılı oldu. Fakat bu çeşit musiki, Türk'ün çok gelişmiş ruhunu ve duygularını doyurmaya yeterli değildir. Az önce uygar dünyanın musikisini de dinlediniz. Şark musikisi denilen hüzün ve kasvet verici terennümler karşısında cansız görünen halkın Batı müziğiyle nasıl coştüğünü ve nasıl bir neşeyle oynadığını da gördünüz. Doğalarının gereğini yaptılar. Gerçekten de Türk, şen ve neşelidir.

Gazi'nin sürekli alkışlarla karşılanan bu konuşmasından sonra caz, o zamanlar çok moda olan Valencia'yı çalmaya başladı. Yine bütün çiftler pisti doldurdu. Halk bu "fokstrot"a Türkçe sözler uydurmuştu. Gençler, müziğin havasına uyarak dans ederken haykırıyorlardı:

Ulan Ziyaaa...

Kes karpuzu kan çıkmazsa para yok...

Valencia'nın ardından caz, yine o zamanlar çok sevilen Charleston'u çalmaya başladı. Halk, uydurduğu Türkçe sözlerle müziğe eşlik ediyordu.

Çarliston'u bitirdik

Doğru büfeye gittik

Garson bira getir

Garson şişe getir

Yaşa Çarliston...

Gülhane Parkı hiç böyle bir şenlik görmemişti. Böylesi eğlenceli toplantılara "müsamere" deniyordu. İstanbullular böyle bir müsamereye ilk kez tanık oluyordu.

Gençler dans ederlerken Gazi Paşa masadakilerden bir defter istedi ve defteri eline alıp bir şeyler yazmaya başladı. Sonra kopardığı yaprakları Falih Rıfkı'ya uzatarak;

— Falih, dedi, kimseye göstermeden bunlara göz gezdir, sana okutacağım.

Falih Rıfki kâğıtlara bir göz attı. O kâğıtlarda yeni Türk harfleriyle yazılmış kısa cümleler vardı. Yazıların özeti şuydu:

“Senin yazın Arap yazısı değildir.

Senin musikin bu sahnedeki musiki değildir.”

Orkestra durmuştu.

Gazi kâğıtları geri aldıktan sonra ayağa kalkarak;

— Sevgili kardeşlerim, dedi. Huzurunuzda ne denli mutlu olduğumu anlatamam. Duygularımı şöyle açıklayacağım: Memnunum, duygulandım, mutluyum. Duygularımı küçük notlar halinde yazdım. Bunları aranızdan birine okutacağım. Okuma bilen bir arkadaşımız buraya gelsin.

Bir genç fırlayıp Paşa’nın bulunduğu masanın önüne geldi.

— Buyurun Paşam, dedi. Emredin, okuyayım.

Gazi kâğıtlardan birini gence uzattı. Delikanlı notları evirdi çevirdi, okuyamadı. Paşa bunun üzerine;

— Bu kardeşimiz gerçek Türk yazısını henüz bilmediği için bunu hemen okuyamadı. Kuşkusuz okuyabilirdi. Bunu hepinizin beş-on hafta içinde öğrenmesini isterim. Şimdi bunları ben başka bir arkadaşına okutacağım.

Paşa kâğıtları Falih Rıfki’ya uzatarak;

— Lütfen şunları okur musunuz, dedi.

Falih Rıfki yazıları bir çırpıda okuduktan sonra Gazi yeniden ayağa kalkarak tarihe “Sarayburnu Nutku” diye geçen ünlü konuşmasını yaptı.

— Arkadaşlar, diye söze başladı. Bizim uyumlu dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir (burada bir alkıştır kop-tu). Yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Yüzyıllardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde tutan, anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak zorundayız. Buna bütün dünyanın tanık olacağına, kesinlikle inanıyorum.

İstanbul halkına, bu geceki toplantıya katılmamı istediği için çok teşekkür ediyorum.

Vatandaşlar, arkadaşlar, çok söz, uzun söz, gerçeği anlamayanlar için söylenir. Biz bu devirleri geçirdik. Şimdi sözden çok iş za-

Cumhuriyet'in kurucularıyla röportaj yapmak için devrimlerin en coşkulu günlerinde Türkiye'ye gelen Fransız kadın gazeteci Colette, hem gençlik aşkı Türk gazeteci Samim'le yeniden büyük bir aşk yaşayacak hem de Milli Mücadele kahramanlarının Gazi'nin önderliğinde gerçekleştirdikleri büyük atılımlara tanık olacaktır.

Hıfzı Topuz'un bu son romanında ele aldığı Menemen Olayı, laikliği ve devletçiliği yaratan koşullar, eğitim ve kültürde kimlik arayışları ile çok partili rejime geçişin ilk deneyimleri, Türkiye'nin yakın geçmişine ışık tutuyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-0990-4

9 789751 409904